

Већи број прилога из ове књиге објављен је током протеклих десетак година у периодичној штампи, па је приликом припрема за ову књигу прилагођен и побољшан. У првом прилогу обрађено је отварање и прве године рада учитељске школе. Други значајан прилог је Штрајк црногорских учитеља јуна 1920. године. Ту се говори о материјалном и друштвеном положају учитеља, мјесту овог штрајка у историји напредног учитељског покрета у земљи, у оквиру учитељског удружења на синдикалној основи. У трећем прилогу, на основу архивске грађе, приказана је брутална хајка на учитеље комунисте и симпатизере у вријеме када се у земљи владало Законом о заштити државе. У четвртном прилогу дат је приказ стања основног школства и положаја просвјете и просвјетних радника у Црној Гори у вријеме бијелог терора. Садржај петог прилога обухвата активно учешће демократски оријентисаних учитеља у акцијама које су организовале и водиле лијеве политичке партије; реаговање режимских власти и штампе на декларацију Удружене опозиције; позивање на одговорност. У периоду када напредни социјал-демократски и марксистички оријентисани учитељи Југославије (1937—1940) почињу да стварају своје културно-просвјетне и издавачке задруге да би што организованије радили на свом идејно-политичком уздицању и стручном усавршавању, оспособљавали се за рад у учитељским удружењима и у народу, већина прогресивних учитеља Црне Горе била је активна у напредној Учитељској

задрузи „Вук Караџић“, а 1940. године основали су у Подгорици Културно-издавачку задругу „Народни учитељ“, што је и наслов шестог дијела књиге, обрађеног углавном на основу сјећања учесника. У седмом дијелу обрађена је сарадња напредних црногорских учитеља у стручним, књижевним и другим периодичним публикацијама. Појединци су писали о стручним, културним и другим питањима, а неки су се бавили и лијепом литературом. У осмом дијелу дате су кратке биографије неколико најистакнутијих старијих учитеља комуниста Црне Горе из овог периода. Књига има резиме на два страна језика и посебно регистре личних имена, географских појмова, периодике, а испод основног текста дата су неопходна објашњења мање познатих појмова, основни извори и литература.

Имајући у виду чињеницу да је допринос демократски оријентисаних учитеља Црне Горе напредном радничком покрету између два рата био врло велики, као и чињеницу да је скоро двије стотине напредних учитеља Црне Горе у току ослободилачког рата и социјалистичке револуције пало као борци и жртве фашистичког терора, ова књига има своје мјесто у континуитету историје просвјете и педагошке мисли у Црној Гори. Дугујемо захвалност аутору на замашном и значајном подухвату, успјеху у овом корисном казивању о лучоношата напредног учитељског покрета и трибунима друштвеног напреса.

Драгиша Раишевић

НАУЧНИ СКУП КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКИ СПОМЕНИЦИ БОКЕ КОТОРСКЕ И ТУРИЗАМ

У организацији Туристичког савеза Бокe Которске у Херцег-Новом је 21. и 22. марта 1986. године одржан научни скуп Културно-историјски споменици Бокe Которске и туризам.

Скupu су присуствовали истакнути научни радници из цијеле наше земље. Тематика скупа је била разноврсна.

Миленко Пасиновић је говорио о културно-историјском наслеђу

као мотиву туристичких кретања, Александар Аполонијо о савременим оријентацијама у мебузависности споменичке баштине и туризма, Лазар Стефановић је дао изводе из реферата о култури и туризму, о томе како Херцег-Новоме вратити меморију говорио је Павле Мијовић, запажено је излагање Круна Пријатеља о сликарској баштини Боке Которске од Готике до прве половине 19 вијека, о бокооторским мајсторима оружарима у прошлим вјековима информисала је Бурђица Петровић, у свом излагању Архивски документи — писани споменици културе и њихово укључивање у туристичку понуду Весна Вучевић је дала низ интересантних и вриједних пажње предлога и запажања, Војислав Никчевић је говорио о књижевним старинама Боке и могућности њихове валоризације, податке о сакралним објектима од краја XVII вријека до данас у општини Херцег-Нови дала је Марија Црнић Пејовић, о могућности да се традиционална рибарска опрема сачува говорила је Драгана Радојичић, Горан Божовић је дао примјере цјеловитог оживљавања 13 амбијенталних цјелина у тиватској општини, Јован Мартиновић је говорио о новим научним сазнањима послје земљотресне обнове споменика у Котору, о туризму као могућности ревитализације старог урбаног језгра Котора поближе је упознала Власти Мандић, зидно сликарство у Боки Которској и неки аспекти његове презентације, била је тема о којој је говорио Рајко Вујичић. Даље слиједе излагања Славка Мијушковића о једном неопростиво занемареном средњовјековном културно-историјском споменику у Котору. Максима Злоковића Кртољски архипелаг и његове туристичке погодности. Бранка Збуге о валоризацији црквених ризница. Врло интересантно је било чути досад непознате детаље о богатству и љепоти херцеговског краја у једном млечачком извјештају из 1687. године, које је

презентовао Србе Мусић. Анте Стерниша је упознао са хортикултурним вриједностима Боке Которске. О статусу сакралних споменика на подручју Будве и о њиховом укључивању у туристичку понуду говорио је Мирослав Лукегић. Томислав Гргуревић истакао је могућност туристичке валоризације споменика револуционарне прошлости у акваријуму Бокооторског залива. Чаба Мађар је говорио о пансиону на Зеленој плажи.

Многа излагања су попраћена слајдовима, што је оставило бољи утисак о појединим излагањима. Сви ови радови, а и они који накнадно буду пристигли, као и дискусија, биће објављени у посебном издању зборника „Бока“.

За дискусију се јавио знатан број учесника. Запажене су дискусије Мирослава Лукегића, који је истакао значај изналажења могућности за даље очување споменичког фонда послје његове ревитализације. Милош Милошевић је истакао значај стручне и научне израде туристичких водича и потребу одржавања тематских скупова сличног карактера у будућности.

На научном скупу је констатовано да у пројект санације и ревитализације нијесу ушли сви значајни објекти са овога подручја, као што су на примјер црква Госпе од Шкрпјела, рибарска и рурална насеља. Такође је закључено да је потребно заштитити и оне споменике који су удаљени од комуникација, као што је црква Св. А не у Перасту са једином очуваном Кокољином фреском.

Предложено је да се овакви објекти сачувају преношењем у одговарајући објекат или збирку.

Поред осталог, укавано је на озбиљне примјере деградације и девастације појединих споменика културе новијом грађом. Изражена је и забринутост у погледу одржавања споменика културе након санаације.

Закључак скупа је да споменичко наслеђе Црне Горе није

нашло одговарајуће мјесто у туристичкој пропаганди, а тимени у туристичкој понуди, па је истакнута потреба јединствене пропагандне акције на овом плану као и начина издавања моногра

фија одређених споменика културе. Дата је подршка идеји да се овакви и слични тематички скупови и даље организују.

Драгана Радојичић